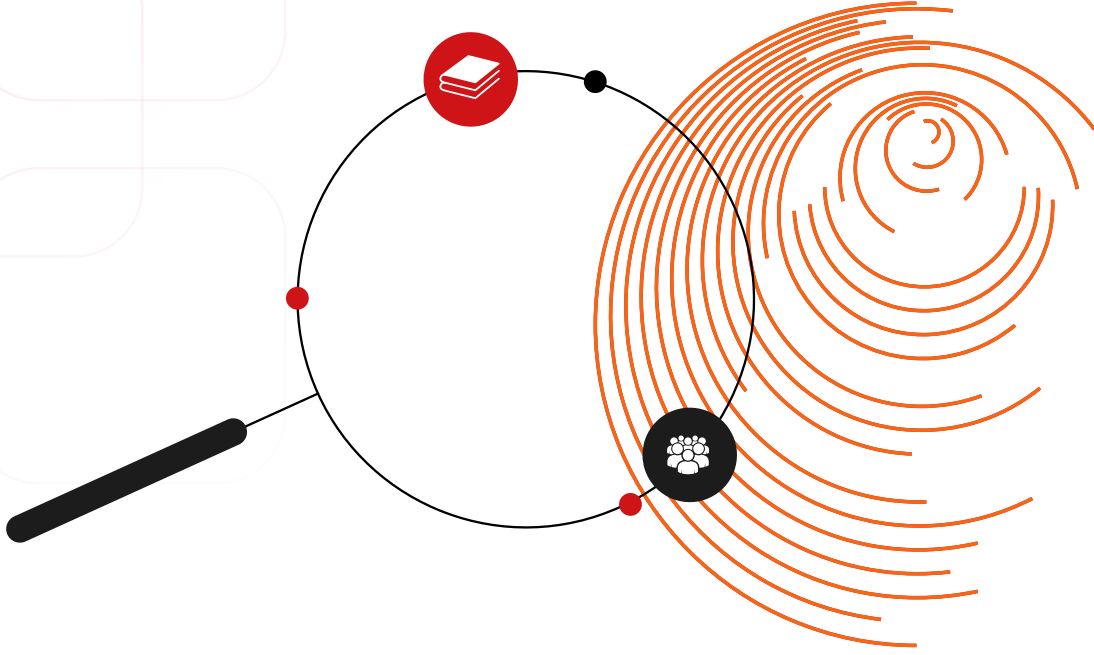

EYLÜL 2026 | Aylık

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

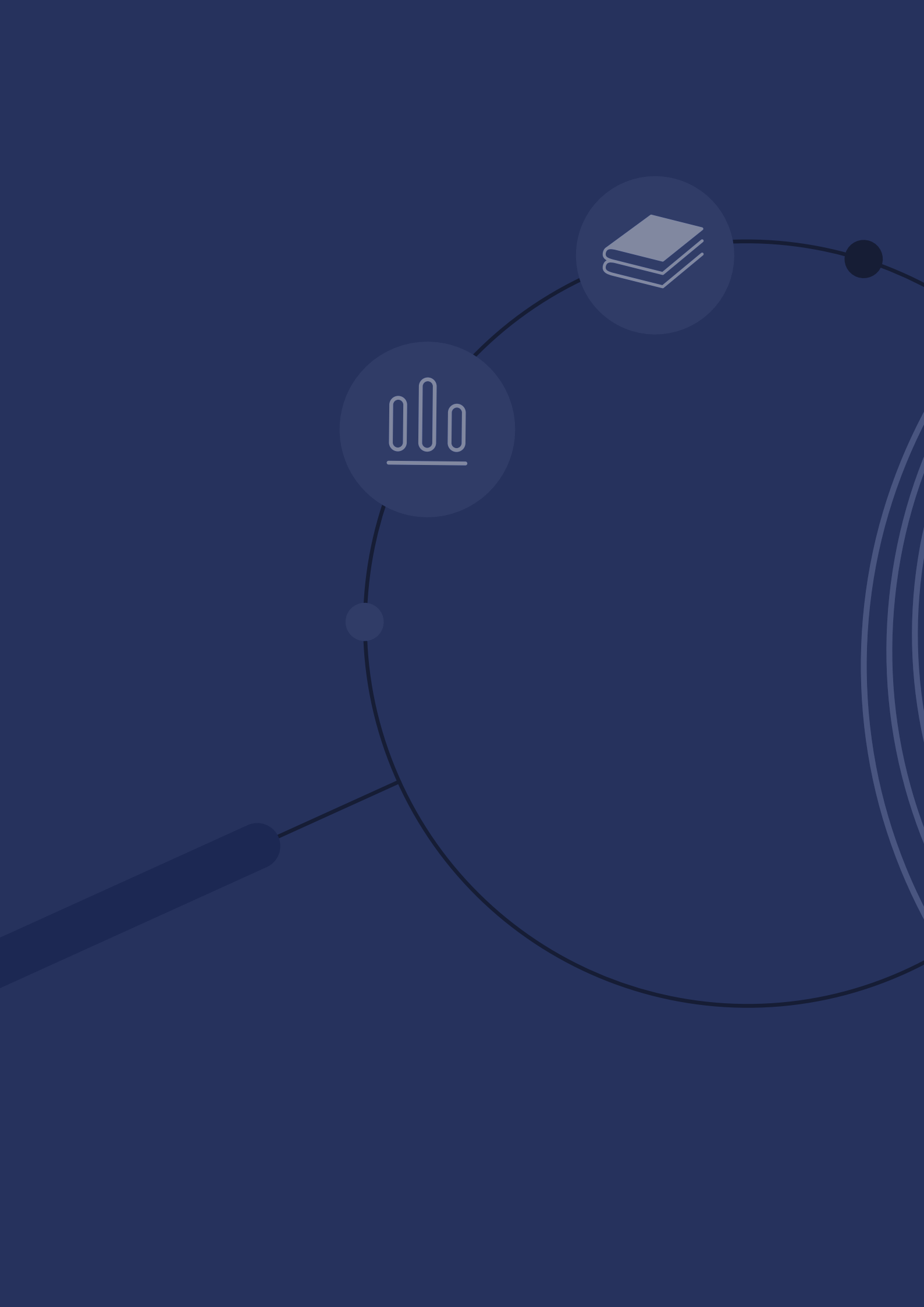

EĞİTİM ARAŞTIRMALARI

- Öğrenmenin Anahtarı Olarak Motivasyon
- İyi Davranıştan Fazlası: Erken Çocukluk Eğitiminde Kişilik Gelişimi
- Karmaşık Problemlerin Çözümünde Teknoloji Desteği: Güncel Eğilimler ve Yapay Zekânın Rolü

TOPLUM ARAŞTIRMALARI

- Yetişkin Rollerinin Suç İşleme Üzerindeki Etkilerinin Yeniden İncelenmesi: Genetik Temelli Bir Çalışma
- İlgili Babalar Daha Az mı Kazanıyor? Babaların Ebeveynlik İzni Kullanmasının Kazanç Üzerindeki Sonuçları
- Ergenlerde Dijital Oyun Harcamaları: Mikro Ödemeler, Oyun ve Kumar Bağımlılığı

Hazırlayanlar

Banu Zehir

Zeynep Yalçıntaş

Editör

Abdullah Uğur

Grafik Tasarım

Tenzile Şeval Şahin

Enstitü Sosyal | Dünyadan Araştırma Gündemi

Eylül 2026

Yayın Türü

Bülten

Yönetim Yeri

Burhaniye Mah. Hacı Reşit Paşa Sok. No. 18

Üsküdar / İstanbul

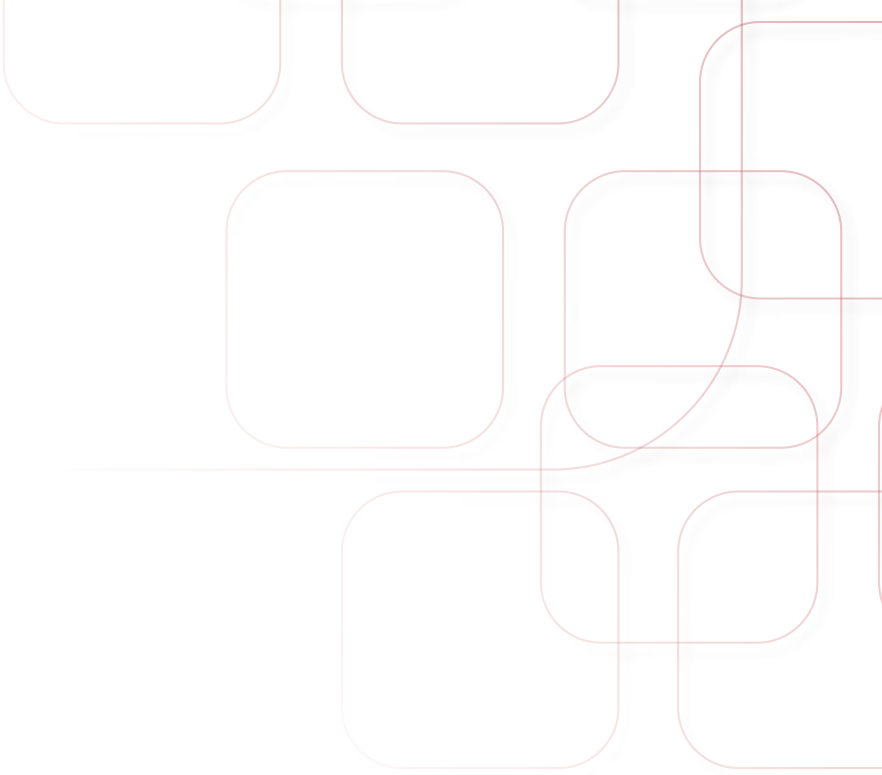
İletişim

0216 422 00 22

www.enstitusosyal.org

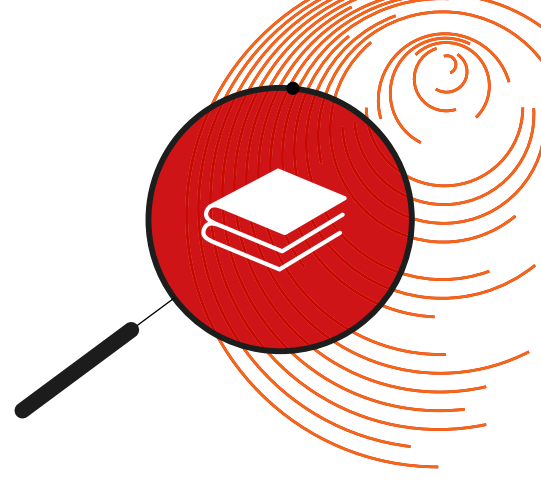
info@enstitusosyal.org

Dünyadan Araştırma Gündemi, eğitim ve toplum bilimleri alanlarında akademik seçki sunan ücretsiz bir yayındır.

DÜNYADAN

Araştırma Gündemi

EĞİTİM

ARAŞTIRMALARI

Öğrenmenin Anahtarı
Olarak Motivasyon

İyi Davranıştan Fazlası:
Erken Çocukluk
Eğitiminde Kişilik Gelişimi

Karmaşık Problemlerin
Çözümünde Teknoloji Desteği:
Güncel Eğilimler ve Yapay
Zekânın Rolü

Learning: Research and Practice

Learning: Research and Practice, öğrenme ve öğretim süreçlerinin karmaşık doğasını kuramsal ve uygulamalı boyutlarıyla ele alan, uluslararası hakemli bir akademik dergidir. Öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini, teknoloji ile öğrenme arasındaki etkileşimleri, pedagojik araçları ve sınıf içi ile sınıf dışı ortamlardaki eğitim uygulamalarını bütüncül bir yaklaşımla inceler. Bilişsel psikoloji, öğrenme bilimleri, eğitim teknolojisi ve eğitim sosyolojisi gibi disiplinler arası çalışmalara odaklanan dergi, araştırmacılar, öğretmenler ve politika yapıcılar için bilimsel bulgular ile eğitim pratiği arasında bir köprü kurmayı amaçlamaktadır.

1

Öğrenmenin Anahtarı Olarak Motivasyon

Motivation is Key: Exploring the Role of Motivation on Learning Approaches

GİRİŞ

Öğrencilerin benimsedikleri öğrenme yaklaşımlarını ve bunları etkileyen etmenleri anlamak eğitimde kritik bir yere sahiptir. Öğrenci öğrenme yaklaşımları (*student approaches to learning*) çerçevesinde öğrenme süreçleri genel olarak derinlemesine ve yüzeysel olmak üzere iki temel boyutta ele alınmaktadır. Yüzeysel öğrenme yaklaşımı, bilgiyi sorgulamadan ezberleme ve içeriği anlamaktan ziyade sınavın gerektirdiklerine odaklanmayı içerir. Derinlemesine öğrenme yaklaşımında ise öğrenciler kavramların altında yatan anlamı kavramaya, yeni fikirleri önceki bilgi ve deneyimleriyle ilişkilendirmeye ve argümanların mantığını anlamaya odaklanırlar. Öğrencilerin bu yaklaşımlardan hangisine yöneleceğini belirleyen en temel etkenlerden biri ise onların motivasyonel yönelimleridir.

Öz belirleme kuramı (*self determination theory*) bağlamında motivasyon; (1) bireyin kendi içsel tatmini ve merakından beslenen içsel motivasyon, (2) dışsal ödül ve baskılardan kaynaklanan dışsal motivasyon ve (3) motivasyonsuzluk (*amotivation*) kapsamında incelenir.

Literatürde motivasyon türleri ile akademik başarı arasındaki bağ incelenmiş olsa da bu farklı motivasyon türlerinin öğrenme yaklaşımları ve tercih ettikleri değerlendirme (sınav) süreçleri ile arasındaki ilişkiye dair alan yazında bir boşluk bulunmaktadır.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinde farklı motivasyon türlerinin derin ve yüzeysel öğrenme yaklaşımlarını nasıl yordadığını incelemek; aynı zamanda derin ve yüzeysel öğrenme yaklaşımları ile öğrencilerin tercih ettiği değerlendirme türü arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır.

YÖNTEM

- **Araştırma Deseni:** Araştırma, ilişkisel tarama modelinde nicel bir çalışma olarak tasarlanmış, nicel bulguları desteklemek amacıyla açık uçlu sorularla toplanan nitel yanıtlardan da yararlanılmıştır.
- **Katılımcılar:** Araştırmaya toplam 182 lisans ve lisansüstü üniversite öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların 131'i kadın

(%72,0), 50'si erkek (%27,5) olup 1 kişi cinsiyetini belirtmemiştir (%0,5). Katılımcıların yaşları 18 ile 49 arasında değişmektedir (ortalama yaş = 20,5). Katılımcıların 62'si (%34,1) 1. sınıf, 88'i (%48,3) 2. sınıf, 27'si 3. sınıf ve 2'si (%1,1) tezsiz yüksek lisans öğrencisidir. Etnik açıdan örneklemin %42,9'u Asyalı, %24,7'si beyaz, %15,4'ü siyahi katılımcılardan oluşmaktadır.

■ **Veri Toplama Araçları:** Araştırmada çevrim içi anket yöntemiyle şu ölçekler uygulanmıştır:

- Revize Edilmiş Çalışma Süreci Anketi (*Revised Study Process Questionnaire*; R-SPQ-2F): Öğrencilerin derinlemesine ve yüzeysel öğrenme yaklaşımlarını ölçen 20 maddelik 5'li Likert tipi ölçek.
- Akademik Motivasyon Ölçeği (*Academic Motivation Scale*; AMS): İçsel motivasyon (öğrenme merakı, başarıma arzusu ve öğrenmekten keyif alma), dışsal motivasyon (ödül beklentisi, içsel suçluluk/baskı ve hedef odaklı olma) ve motivasyonsuzluk olmak üzere 7 alt boyuttan ve 28 maddeden oluşan 5'li Likert tipi ölçek.
- Değerlendirme (Sınav) Tercihi Envanteri (*Assessment Preference Inventory, API*): Öğrencilerin sınav formatları ve eğitmen rolüne ilişkin tercihlerini ölçen 66 maddelik ölçek.
- Açık Uçlu Sorular: Öğrencilerin üniversitedeki temel motivasyon kaynaklarını ve motivasyonlarının derslere katılım düzeylerini nasıl etkilediğini belirlemeye yönelik 2 nitel soru.

■ **Veri Analizi:** Veriler IBM SPSS 28 programı ile analiz edilmiştir. Motivasyon boyutlarının derin ve yüzeysel öğrenme yaklaşımlarını yordama düzeyini belirlemek için iki ayrı çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Öğrenme yaklaşımları ile değerlendirme tercihleri arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Açık uçlu sorulardan elde edilen yanıtlar ise özetlenerek tematik olarak gruplandırılmıştır.

TEMEL BULGULAR

1. Derin Öğrenme Yaklaşımını Etkileyen Faktörler

- Öğrenme merakı, başarıma arzusu ve yapılan işten keyif alma gibi içsel motivasyon faktörleri, öğrencilerin dersleri ezberlemek yerine derinlemesine öğrenme yaklaşımlarını güçlü biçimde artırmaktadır.
- Öğrencinin dersleri kendi geleceği ve hedefleri açısından değerli görmesi (dışsal motivasyon) derinlemesine öğrenmeyi olumlu etkilemektedir.
- Buna karşılık, bir görevi sadece suçluluk duymamak veya içsel bir baskı nedeniyle yapmak (dışsal motivasyon) derinlemesine öğrenmeyi azaltmaktadır.
- Yalnızca yüksek not alma ya da ödüle ulaşma gibi doğrudan dış etkenler ise derinlemesine öğrenme üzerinde belirgin bir etki oluşturmamaktadır.
- Beklenenin aksine, herhangi bir amaç ve güdüye sahip olmama durumu (motivasyonsuzluk) da bu modelde derin öğrenmeyle anlamlı bir ilişki göstermiştir.

2. Yüzeysel Öğrenme Yaklaşımını Etkileyen Faktörler

- Yalnızca dışarıdan gelen not, ödül ya da ceza beklentisiyle hareket etmek (dışsal motivasyon), öğrencileri konuları anlamaya çalışmadan doğrudan ezberlemeye yöneltmektedir.
- Ders çalışmaya dair hiçbir amaç ve anlam bulamama durumu (motivasyonsuzluk), öğrencilerin yüzeysel ve ezberci öğrenme yolunu seçmelerine neden olan en belirgin etken olmuştur.
- İçsel öğrenme merakının veya konuları değerli bulmanın (içsel motivasyon) ezberci öğrenme üzerinde belirleyici bir etkisi görülmemiştir.

3. Öğrenme Yaklaşımları ile Değerlendirme (Sınav) Tercihleri Arasındaki İlişki

- Derinlemesine öğrenme yaklaşımını benimseyen öğrenciler, eleştirel düşünme, problem çözme, veri yorumlama, kavram haritaları hazırlama ve portfolyo gibi zihinsel çaba ve yaratıcılık gerektiren sınav ve ödev türlerini tercih etmektedir.
- Yüzeysel öğrenme yaklaşımını benimseyen öğrenciler ise bilgi hatırlamaya dayalı sınavları, çoktan seçmeli soruları ve grup çalışmalarını daha çok tercih ettiklerini, kompozisyon tarzı sınavlara veya tez çalışmalarına daha mesafeli durduklarını belirtmiştir.

4. Nitel Bulgular

- Öğrenciler temel motivasyon kaynaklarını, kariyer hedefleri, kişisel

gelişim, düzenli bir gelir beklentisi, ailelerinin beklentileri, öğrenme merakı ve başarısızlık korkusu olarak sıralamıştır.

- Yüksek motivasyonun derse odaklanmayı ve çalışma verimini artırdığı belirtilmiştir. Ancak motivasyonun zaman zaman düşebileceği, bu durumlarda ders takibini ve başarıyı sürdürmede kişisel disiplinin motivasyondan çok daha belirleyici olduğu ifade edilmiştir.

SONUÇ

Bu araştırma, öğrencilerin dersleri ezberlemek yerine gerçekten anlamalarının temelinde öğrenme merakı ve başarıma isteği gibi içsel etkenlerin yattığını açıkça göstermektedir. Öğrenciler dersleri kendi gelecekleri için anlamlı bulduklarında derinlemesine öğrenmeye yönelmekte; buna karşın yalnızca not kaygısıyla çalıştıklarında veya hiçbir amaç bulamadıklarında konuları sadece sınavı geçecek kadar ezberlemektedirler. Ayrıca dersleri derinlemesine kavramaya çalışan öğrencilerin, düşünmeye ve problem çözmeye dayalı sınav türlerinde kendilerini daha rahat hissettikleri görülmektedir. Araştırmacılar, katılımcıların çoğunluğunun kadınlardan oluşmasının (%72,0) ve anket sorularına öğrencilerin kendi beyanlarına dayalı cevaplar vermesinin çalışmanın sınırlılıkları olduğunu belirtmektedir. Gelecek araştırmalarda etnisite ve çevresel etkenlerin motivasyon ve öğrenme yaklaşımları üzerindeki etkisinin daha ayrıntılı ele alınması önerilmektedir.

2

İyi Davranıştan Fazlası: Erken Çocukluk Eğitiminde Kişilik Gelişimi

More than Good Behaviour: Developing Personhood in Early Childhood Education

GİRİŞ

Erken çocukluk dönemi, gelişimin en hızlı gerçekleştiği ve yaşamın temel yapı taşlarının atıldığı kritik bir evredir. Çocukların sağlıklı bir şekilde serpilip gelişmesi (*flourishing*), bütüncül gelişim ve değerler eğitimi ile doğrudan ilişkilidir. Bu kapsamda Singapur Eğitim Bakanlığı, 4-6 yaş grubu çocuklara yönelik ulusal okul öncesi müfredat çerçevesi olan Erken Yaştaki Öğrenenleri Destekleme (*Nurturing Early Learners*) programını 2022 yılında güncellemiştir. Yenilenen çerçevede karakter gelişimini desteklemek amacıyla erken yaşta kazandırılması hedeflenen dört temel değer belirlenmiştir: saygı, sorumluluk, duyarlılık & özen ve dürüstlük. Ancak değerler toplumsal ve kültürel yapıdan bağımsız düşünölemeyeceğinden çok kültürlü, çok ırklı ve farklı inançların bir arada yaşadığı Singapur'da bu kavramların her kesim için ne anlama geldiğinin yerel bağlamda incelenmesi önemlidir. Bu değerlerin yalnızca gözlemlenebilir davranışlar ve nezaket kalıpları olarak öğretilmesi, çocukların bu ilkelerin altındaki derin anlamı

ve gerekçeleri sorgulamasına veya zamanla bunları terk etmesine neden olabilmektedir. Bu durum, görünürdeki davranışların buzdağının görünen kısmını oluşturduğunu, asıl belirleyici olan suyun altındaki kısmın ise bireyin kimliğini, inanç ve düşüncelerini içeren "kişilik/insan olma bilinci" (*personhood*) olduğunu göstermektedir. Bu çalışma, söz konusu dört değerın Singapur'un çok kültürlü yapısındaki yansımalarını ve okul öncesi dönemde kişilik anlayışının nasıl kazandırılabilceğini ele almaktadır.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, Singapur okul öncesi eğitim çerçevesinde yer alan dört temel değerın (saygı, sorumluluk, duyarlılık & özen ve dürüstlük) dinî ve seküler paydaşlar tarafından nasıl tanımlandığını ortaya koymak, bu değerlerin ortak paydası olan "kişilik/insan olma bilinci" (*personhood*) kavramını açıklamak ve okul öncesi kurumlarda bu anlayışın geliştirilmesine yönelik pedagojik yaklaşımlar ile karşılaşılan zorlukları belirlemektir.

YÖNTEM

- **Araştırma Deseni:** Çalışma, değerleri bağlama övgü ve sosyal etkileşimle oluşan sosyokültürel yapılar olarak kabul eden yapılandırmacı yaklaşıma dayalı nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır.
- **Katılımcılar:** Araştırma grubu, Singapur'daki farklı paydaşları temsil eden toplam 66 katılımcıdan oluşmaktadır. Örneklem, 6 dinî lider (Budizm, Hristiyanlık, Katoliklik, Taoizm, İslam ve Hinduizm temsilcileri), 4 eğitim bakanlığı yetkilisi, farklı türdeki okul öncesi kurumlarından (özel kurumlar, devlet destekli kurumlar, kâr amacı gütmeyen dini kurumlar ve bakanlık anaokulları) 22 anaokulu yöneticisi ve 4-6 yaş grubuna ders veren 33 okul öncesi öğretmenini kapsamaktadır.
- **Veri Toplama:** Araştırma verileri, katılımcıların uygunluk durumuna göre Zoom platformu üzerinden yürütülen yarı yapılandırılmış görüşmeler ve odak grup tartışmaları aracılığıyla toplanmıştır.
- **Veri Analizi:** Elde edilen veriler, araştırma soruları ve katılımcı profillerine göre geliştirilen kodlama sistemi doğrultusunda tematik analiz yöntemiyle çözümlenmiş, kodlar üzerinden notlar (memos) tutularak temalar arası üçgenleme gerçekleştirilmiştir.

TEMEL BULGULAR

1. Buzdağının Temeli Olarak “Kişilik/ İnsan Olma Bilinci” (Personhood)

- Katılımcılar “kişilik/insan olma bilinci” terimini doğrudan kullanmasalar da

dinî ve seküler tüm görüşlerin ortak noktasının “insan olmanın ne anlama geldiğini anlamlandırma” anlayışı etrafında birleştiği belirlenmiştir.

- Saygı, sorumluluk, duyarlılık & özen ve dürüstlük değerlerinin buzdağının yalnızca görünen tepesini oluşturduğu, bu davranışları destekleyen inanç, düşünce ve ahlaki zeminin suyun altındaki “kişilik/insan olma bilinci” boyutunda yer aldığı saptanmıştır.
- Bu dört temel değer şükran, empati, sevgi, adalet, dayanıklılık, doğruluk, sabır, alçakgönüllülük ve güven gibi diğer ahlaki erdemlerle iç içe geçtiği ortaya konmuştur.

2. Kişi Olma Anlayışının İki Yönü: Kendine ve Başkalarına Bakış

- **Kendine Yönelik Bakış:** İnsan olma bilinci özünde, kişinin kendi eylemlerinden mesul olmasını, kendini yönetebilmesini ve kendi iyi oluşuna sahip çıkmasını ifade eder. Bir başka deyişle, bireyin başkalarını sevebilmesi ve onlara değer verebilmesi için önce kendi varlığına saygı duyması gerektiği belirtilmiştir. Dürüstlük ise bireyin söyledikleri ile yaptıkları arasında tutarlılık sağlaması ve hatalarından ders çıkarma cesareti göstermesi olarak tanımlanmıştır.
- **Başkalarına Yönelik Bakış:** Saygı değerinin temeli, her insanın doğuştan gelen bir onura ve değere sahip olduğunu kabul etmeye dayandırılmıştır. Dinî aktörler her insanın kutsal bir değer taşıdığını vurgularken, seküler aktörler bunu toplumsal görev, ayrımcılığı reddetme ve çeşitliliği kabul etme şeklinde açıklamıştır. Katılımcılar, dürüstlüğü kırıcılığa varmasını önlemek için empati

ve duyarlılıkla dengelenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca 4-6 yaş grubunda gerçeklik algısının henüz soyut kaldığı, çocukların hayal ürünlerini gerçekmiş gibi algılayıp anlatabildikleri ifade edilmiştir.

3. Pedagojik Uygulamalar ve Okul Çapında Stratejiler

- **Rol Model Olarak Öğretmenler:** Öğretmenlerin “insan olma bilinci” ilkelerini (bireyin doğuştan gelen onuruna ve öz değerine saygı duyma, öz düzenleme sağlama ve söyledikleriyle eylemleri arasında dürüstlük/tutarlılık sergileme) kendi yaşamlarında ve günlük davranışlarında içselleştirerek çocuklara somut birer örnek olmalarının kritik öneme sahip olduğu vurgulanmıştır.
- **Açık ve Örtük Öğretim:** Doğrudan değerler eğitimi verilmesinin yanı sıra değerlerin etkinliklere yedirilmesi ve hikâye temelli anlatımların kullanımı öne çıkmıştır. Çocukların ahlaki muhakeme geliştirmesinde ikilemler içeren senaryoların ve yerel kültürel kaynakların daha etkili olduğu, gün içindeki anlık durumların (*teachable moments*) öğrenme fırsatına dönüştürüldüğü saptanmıştır.

- **Okul Çapında Kültür ve Ortam:** Okul ortamının fiziksel olarak değerleri yansıtacak şekilde düzenlenmesi, temizlik görevlilerinden servis şoförlerine kadar tüm çalışanlara saygı gösterilmesi ve yaşlı bakım evleri gibi topluluk projeleriyle aile iş birliğinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışma, çok kültürlü ve seküler bir yapıda değerler eğitiminin yüzeysel kurallar listesinden çıkarılarak bireyin derin ahlaki kimliğini ifade eden “kişilik/insan olma bilinci” zeminine oturtulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Çocuklara kazandırılmak istenen saygı, sorumluluk, dürüstlük ve duyarlılık & özen değerleri, bireyin hem kendi öz saygısını korumasını hem de toplumsal yaşama katkı sunarak gelişmesini sağlamaktadır. Araştırmacılar, insan olma bilincinin erken çocukluktan başlayarak yaşam boyu süren bir gelişim süreci olduğunu, okul öncesi kurumlarda öğretmenlerin rol modelliği, hikâye ve masallardan yararlanan öğretim yöntemleri ve okul çapında oluşturulacak kapsayıcı bir kültür ile bu zeminin güçlendirilebileceğini belirtmektedir.

Kaynak: Pinhui Sandra, W., & Lim-Ratnam, C. (2025). More than good behaviour: developing personhood in early childhood education. *Learning: Research and Practice*, 11(2), 178–188. <https://doi.org/10.1080/23735082.2024.2449158>

Karmaşık Problemlerin Çözümünde Teknoloji Desteği: Güncel Eğilimler ve Yapay Zekânın Rolü

Technology-Based Scaffolding for Ill-Structured Problem-Solving: A Systematic Review and Emerging Directions with AI

GİRİŞ

Belirsizlik, karmaşıklık ve değişkenliğin hâkim olduğu günümüz dünyasında problem çözme becerisi, bireyler için vazgeçilmez temel bir yetkinlik hâline gelmiştir. Günlük yaşamda ve mesleki pratiklerde karşılaşılan sorunların önemli bir bölümü, kesin bir tanımı, tek bir doğru cevabı ya da önceden belirlenmiş tek bir çözüm yolu bulunmayan “iyi yapılandırılmamış” (*ill-structured*) problemlerden oluşmaktadır. Bu tür karmaşık problemlerin çözümü, öğrencilerin hem alana özgü bilgileri organize etmelerini hem de öğretim süreci boyunca kendi zihinsel adımlarını planlayıp izlemelerini gerektirir. Öğrencilerin bu yoğun bilişsel ve üstbilişsel yükü yönetebilmeleri için eğitsel iskele (*scaffolding*) desteğine gereksinim duyulmaktadır. Geleneksel olarak öğretmen veya akran rehberliğiyle sağlanan bu destek, teknolojiye ilerlemeler ve son dönemde üretken yapay zekânın sunduğu dinamik imkânlar sayesinde teknoloji tabanlı sistemlere taşınmıştır. Buna karşın mevcut alan yazındaki derlemeler çoğunlukla destek

türlerini karşılaştırmaya odaklanmış; desteğin öğrenme ortamında nasıl sunulduğu, öğrencinin ihtiyacına nasıl uyarlandığı ve süreç içinde nasıl aşamalı olarak azaltıldığı (*fading*) boyutlarını bütüncül bir yaklaşımla ele almakta yetersiz kalmıştır.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, 2014-2024 yılları arasında yayımlanmış ampirik araştırmaları sistematik olarak inceleyerek iyi yapılandırılmamış problem çözme süreçlerinde teknoloji tabanlı iskele desteğinin nasıl tasarlandığını ve uygulandığını ortaya koymaktır. Çalışma, araştırmalardaki genel eğilimleri, kullanılan yöntemleri, problem ve teknoloji türlerini belirlemenin yanı sıra iskele türü, uyarlanabilirlik (*adaptivity*), sunum biçimi (*modality*) ve iskele değişim örüntülerini kapsamlı bir şekilde analiz etmeyi hedeflemektedir.

YÖNTEM

- **Araştırma Deseni:** Araştırma, PRISMA (Sistematik İncelemeler ve Meta

Analizler için Tercih Edilen Raporlama Öğeleri) yönergeleri doğrultusunda yürütülen sistematik bir alan yazın taraması olarak tasarlanmıştır.

- **Veri Tabanları ve Tarama Ölçütleri:** İnceleme kapsamındaki çalışmalar ERIC, Scopus ve Web of Science veri tabanları üzerinden taranmıştır. Arama sürecinde “problem-solving” (problem çözme) anahtar kelimesi ile “scaffold/scaffolding/support” (eğitsel iskele, iskele kurma, destekleme) ve “education/learning” (eğitim/öğrenme) terimleri bir arada kullanılmıştır. Taramada Ocak 2014 ile Aralık 2024 tarihleri arasında İngilizce yayımlanmış, hakemli dergilerde yer alan, eğitim bağlamında iyi yapılandırılmamış problem çözmeye ve teknoloji tabanlı iskele uygulamalarına odaklanan ampirik araştırmalar dâhil edilmiştir. Kavramsal makaleler, derlemeler ve bildiri metinleri kapsam dışı bırakılmıştır.
- **İncelenen Çalışmalar:** Başlangıçta veri tabanlarından ulaşılan 9.933 ve kartopu yöntemiyle eklenen 3 çalışma olmak üzere toplam 9.936 kayıttan mükerrer olan 4.330’u çıkarılmıştır. Kalan 5.606 çalışmanın başlık ve özet taraması sonucunda ölçütleri karşılamayan 5.541 makale elenmiş; tam metni incelenen 65 makaleden 36’sı elenerek nihai analiz havuzuna 29 ampirik örgül makale dâhil edilmiştir.
- **Kodlama Çerçevesi ve Veri Analizi:** Makaleler iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak taranmış ve altı ana kategoride kodlanmıştır: yayımlanma yılı, eğitim düzeyi (ilkokul, ortaöğretim, yükseköğretim, yetişkin eğitimi [hayat boyu öğrenme kursları vb.]),

araştırma yöntemleri (bilişsel, duyuşsal değişkenler ve veri toplama araçları), teknoloji türü (iş birlikli teknolojiler, akıllı öğretim sistemleri, görselleştirme araçları, yapay zekâ, sanal teknolojiler), iyi yapılandırılmamış problemlerin özellikleri (problem türü ve disiplin alanı) ile eğitsel iskele mekanizmaları (kavramsal, üstbilişsel, işlemsel, stratejik, duyuşsal; uyarlanabilirlik düzeyi; sunum biçimi; değişim ve geri çekilme örüntüleri).

TEMEL BULGULAR

1. Araştırma Eğilimleri ve Eğitim Kademesi Dağılımı

- Teknoloji tabanlı iskele araştırmalarının 2014-2024 yılları arasında düzenli bir artış eğilimi gösterdiği, özellikle 2024 yılında yayımlanan çalışma sayısında belirgin bir sıçrama yaşandığı görülmüştür.
- İncelenen çalışmaların büyük çoğunluğunun (%80, n = 24) yükseköğretim düzeyinde gerçekleştirildiği saptanmıştır. Ortaöğretim düzeyinde sınırlı sayıda çalışma bulunurken (n = 4), yetişkin eğitimi bağlamında yalnızca 1 çalışma yer almış; ilkokul düzeyinde ise doğrudan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

2. Araştırma Yöntemleri, Problem Alanları ve Kullanılan Teknolojiler

- Araştırmalarda en fazla ölçülen değişkenler bilişsel boyut altında toplanmıştır. Bunlar arasında problem çözme becerisi (%28,6, n = 14) ve öğrenme performansı (%24,5, n = 12) ilk sıralarda yer almıştır. Duyuşsal alanda ise en çok memnuniyet düzeyi (%53,3,

n = 8) ölçülmüştür. Veri toplamada en yaygın araçlar anket (%33,3) ve test (%31,7) olmuştur.

- İncelenen problemler arasında en yaygın türün stratejik performans problemleri (%37,9, n = 11) olduğu, bunu tasarım problemlerinin (%24,1, n = 7) izlediği görülmüştür. Disiplin alanları açısından mühendislik (%27,6, n = 8) ve eğitim bilimleri (%24,1, n = 7) öne çıkmıştır.
- Öğrencilere eğitsel iskele sunarken en sık başvuru alan teknoloji türü iş birlikli teknolojiler (akran etkileşimi ve grup çalışmasına dayalı dijital öğrenme platformları) (%33,3, n = 10) olmuştur. Akıllı öğretim sistemleri (%20, n = 6) ve görselleştirme araçlarının (%20, n = 6) ardından özellikle 2024 yılıyla birlikte sohbet robotları ve büyük dil modellerine dayalı yapay zekâ sistemleri (%16,7, n = 5) yaygınlaşmaya başlamıştır.

3. İskele Desteğinin Boyutları: Tür, Uyarlanabilirlik, Sunum Biçimi ve Değişim Örüntüleri

- **Eğitsel İskele Yöntemleri:** En yaygın kullanılan destek yönteminin kavramsal iskele (%41, n = 25) olduğu, bunu üstbilişsel iskelenin (%29,1, n = 16) takip ettiği saptanmıştır. Öğrencilerin duyu durumlarını desteklemeyi hedefleyen duyuşsal iskele uygulamasına ise yalnızca 1 çalışmada rastlanmıştır. Farklı iskele oluşturma yöntemlerini kıyaslayan araştırmalar, üstbilişsel iskelenin problemi tanımlama, çözüm sürecini takip etme ve sonucu değerlendirme becerilerini geliştirmede; kavramsal iskelenin ise iş birliği kalitesini ve görev tamamlamayı

artırmada etkili olduğunu göstermiştir.

- **Uyarlanabilirlik:** İncelenen iskele mekanizmalarının çoğunun (%58,6, n = 17) önceden belirlenmiş sabit (uyarlanabilir olmayan), öğrenci ihtiyacına göre düzenlenmeyen biçimde sunulduğu belirlenmiştir. Öğrencinin anlık durumuna göre şekillenen uyarlanabilir iskeleler ise çalışmaların %31'inde (n = 9) kalmıştır.
- **Desteği Sunma Biçimi (Modality):** Desteklerin büyük oranda soru yöneltme, ipucu verme ve yönlendirici mesajlar gibi metin tabanlı formatta (%66,6, n = 26) sunulduğu saptanmıştır. Grafik düzenleyiciler gibi görselleştirme araçları sınırlı düzeyde kalırken (n = 9), video ve çoklu modalite içeren uygulamaların (n = 4) oldukça az tercih edildiği görülmüştür. Uyarlanabilir olarak sunulan iskelelerin tamamının yalnızca metin formatıyla sınırlı kaldığı belirlenmiştir.
- **Desteğin Akışı ve Zamanla Azaltılması:** Araştırmalarda iskele desteği ağırlıklı olarak ya sürecin belirli basamaklarına sabitlenerek (n = 11) ya da öğrencinin ihtiyacına/performansına göre eklenerek (n = 11) sunulmuştur. Desteğin denetimini öğrenciye veren modeller ile öğrenci bağımsızlaştıkça desteğin kademeli olarak azaltıldığı dinamik tasarımlar ise oldukça sınırlı kalmıştır.

SONUÇ

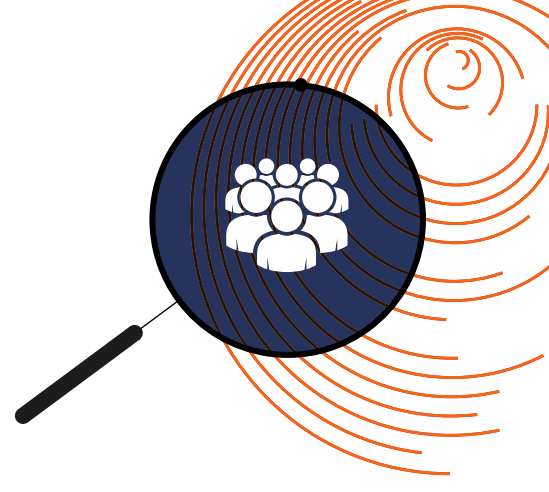
Araştırma, iyi yapılandırılmamış problemleri çözmede teknoloji destekli iskele kullanımının yaygınlaştığını, ancak mevcut çalışmaların genellikle üniversite düzeyinde,

önceden belirlenmiş sabit aralıklarla ve yalnızca metin tabanlı bilişsel yardımlarla yürütüldüğünü göstermektedir.

Öğrencilerin duygu ve motivasyonunu destekleyen unsurların göz ardı edildiği, öğrenci kavradıkça yardımın aşamalı olarak azaltıldığı esnek tasarımların ise sınırlı kaldığı belirlenmiştir. Yazarlar, yalnızca hakemli dergilerin taranmasını ve farklı kademelerdeki ortamların

kıyaslanamamasını araştırmanın sınırlılıkları olarak sıralamaktadır. Sonraki çalışmalarda, yapay zekâdan yararlanarak öğrencinin zihinsel ve duygusal durumuna uyum sağlayan, farklı sunum biçimlerini (görsel/ işitsel) birleştiren ve öğrenci yetkinleştikçe desteği adım adım geri çeken dinamik sistemlere yönelinmesi önerilmektedir.

Kaynak: Jang, H., Kim, S., & So, H. J. (2026). Technology-based scaffolding for ill-structured problem-solving: a systematic review and emerging directions with AI. *Learning: Research and Practice*, 12(2), 187-210. <https://doi.org/10.1080/23735082.2025.2591403>

TOPLUM ARAŞTIRMALARI

■ Yetişkin Rollerinin Suç İşleme
Üzerindeki Etkilerinin Yeniden
İncelenmesi: Genetik Temelli
Bir Çalışma

■ İlgili Babalar Daha Az
mı Kazanıyor? Babaların
Ebeveynlik İzni Kullanmasının
Kazanç Üzerindeki Sonuçları

■ Ergenlerde Dijital Oyun
Harcamaları: Mikro Ödemeler,
Oyun ve Kumar Bağımlılığı

Journal of Criminal Justice

The Journal of Criminal Justice, ceza adaleti alanındaki yeni bilgi, fikir ve yöntemlerin akademisyenler ve uygulayıcılar arasında paylaşılmasını amaçlayan uluslararası bir dergidir. Dergi, suç ve ceza adaleti sisteminin farklı unsurlarını birbirleriyle ilişkileri içinde ele alarak bu unsurların işleyişinin ve aralarındaki etkileşimlerin sonuçlarının incelenmesine odaklanmaktadır.

Yetişkin Rollerinin Suç İşleme Üzerindeki Etkilerinin Yeniden İncelenmesi: Genetik Temelli Bir Çalışma

Revisiting the Effects of Adult Roles on Criminal Offending: A Genetically-Informed Study

Çalışma, yetişkinlik rolleri ile suç işleme arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Literatürdeki çalışmalar, istihdam, evlilik ve ebeveynlik gibi yetişkinlik rollerine sahip olma ile suç işleme arasında ters yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Suç davranışını açıklayan teoriler de yetişkinlikte üstlenilen bu rollerin suç işleme üzerindeki etkisine önemli bir yer vermektedir. Bu çalışma ise yetişkinlik rollerinin suç işleme ile ilişkisini daha doğru değerlendirmek için kardeş ve ikiz karşılaştırmalarına dayanan bir araştırma tasarımı kullanmaktadır. Bu yaklaşımda, aile içindeki ilişkiler akraba olmayan bireyler arasındaki ilişkilerle karşılaştırılarak genetik ve çevresel faktörlerin etkisi ele alınmaktadır.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı, aile içinde ortak olan genetik ve çevresel faktörleri dikkate alarak yetişkin rollerinin suç davranışı üzerindeki nedensel etkisini belirlemektir.

YÖNTEM

- **Metodoloji:** Çalışmada, genetik ve paylaşılan çevresel karıştırıcı değişkenleri doğrudan kontrol eden, yarı deneysel bir araştırma tasarımı olan uyumsuz kardeş ve ikiz modelleri kullanılmıştır.
- **Veri Toplama:** Çalışmada evlilik/birliktelik, istihdam, eğitim durumu ve ebeveynlik bilgileri Kişisel Kayıtlar Veritabanı (BRP) ile Hollanda İstatistik Kurumu verilerinden elde edilmiştir.

Çalışmada, Hollanda İstatistik Kurumu (Statistics Netherlands) tarafından sağlanan nüfus düzeyindeki resmî kayıt verileri analiz edilmiştir. Çalışmanın örneklemini, 1983-1989 yılları arasında Hollanda'da doğan, 30 yaşında Hollanda'da ikamet eden 1.203.178 kişi oluşturmaktadır. Yetişkinlikte suç işleme değişkeni, 2001-2019

yılları arasındaki mahkeme verilerine dayanmaktadır.

- **Veri Analizi:** Analiz sürecinde ilk olarak suç prevalansını yetişkin rollerine göre karşılaştıran ki-kare testleri kullanılmıştır. Ardından, tüm bağımsız değişkenlerin dâhil edildiği çok değişkenli lojistik regresyon analizi uygulanmıştır. BRP akrabalık verileri kullanılarak suç işleyen ve işlemeyen aynı cinsiyetten tam kardeş çiftleri belirlenmiş ve 62.554 kişilik alt örneklem üzerinde koşullu lojistik regresyon analizi yapılmıştır. BRP akrabalık ve doğum tarihi verileri kullanılarak suç işleyen ve işlemeyen aynı cinsiyetten ikiz çiftleri belirlenmiş ve bu uyumsuz ikiz çiftleri arasında koşullu lojistik regresyon analizi yapılmıştır.

BULGULAR

- **Yetişkin Rollerinin Suç Riski ile İlişkisi**

Romantik bir ilişki içinde bulunanların suç işleme olasılığının %46,6 daha düşük olduğu, çalışan veya okuyanların da işsiz olanlara kıyasla daha düşük suç işleme olasılığına sahip olduğu görülmüştür. Bununla birlikte ebeveyn olan bireylerin yetişkinlikte suç işleme olasılığının, ebeveyn olmayanlara kıyasla %48,9 daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca bulgular, ergenlik döneminde suç işleyenlerin yetişkinlik döneminde de suç işleme olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

- **Kardeşler Arasındaki Karşılaştırmada Yetişkinlik Rollerinin Suç İşlemeyle İlişkisi**

Aynı cinsiyetten uyumsuz kardeş çiftleri içinde yapılan koşullu lojistik regresyon analizinde, tüm yetişkin rollerinin etki büyüklükleri azalmıştır. Kardeşler arası karşılaştırmada ilişki durumu ve istihdamın suç azaltıcı etkisi ile ebeveynliğin risk artırıcı etkisi istatistiksel olarak anlamlı kalmaya devam etmiş, ancak etkilerin gücü zayıflamıştır.

- **İkiz Modellerinde İstihdam ve Ebeveynlik Etkilerinin Kaybolması**

Uyumsuz ikizler arasında yapılan analizde, romantik bir ilişki içinde olmanın suç işleme olasılığının, romantik partneri olmayan ikiz kardeşe kıyasla %56,5 daha düşük olduğu görülmüştür. Buna karşılık, istihdam, öğrenim ve ebeveynlik ile yetişkinlikte suç işleme arasındaki ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ergenlik dönemindeki suçluluk ile yetişkinlikte suç işleme arasındaki ilişki ise daha zayıf olmakla birlikte anlamlılığını korumuştur.

- **Duyarlılık Analizinde Yetişkinlik Rollerinin Suç İşlemeyle İlişkisi**

Duyarlılık analizinde, romantik bir ilişki içinde olmanın suç işleme olasılığıyla ilişkisi kadınlarda anlamlı bulunurken, erkeklerde anlamlı bulunmamıştır. İstihdam ve ebeveynlik ile yetişkinlikte suç işleme arasındaki ilişkiler ise hem erkeklerde hem kadınlarda anlamlılığını korumamıştır.

SONUÇ

Sonuçlar, resmî bir romantik ilişki içinde olanların suç işleme olasılığının daha düşük, işsizlerin ise çalışan ve öğrenim görenlere kıyasla daha yüksek olduğunu

göstermektedir. Bununla birlikte, kardeş ve ikiz karşılaştırmaları, bu ilişkilerin yetişkinlik rollerinin suç işleme üzerindeki nedensel etkilerini yansıtmayabileceğine işaret etmektedir. Öyle ki istihdam ve ebeveynlik ile suç işleme arasındaki ilişkiler, kardeş karşılaştırmalarında zayıflamış ve ikiz karşılaştırmalarında anlamlılığını yitirmiştir. Bu bulgular, toplam örnekleme

gözlemlenen ilişkilerin ailevi faktörlerden kaynaklanabileceğini düşündürürken, bu faktörlerin genetik mi, yoksa çevresel mi olduğu belirlenememiştir. Çalışma, nedensel ilişkileri daha iyi ortaya koymak için genetik ve çevresel faktörleri dikkate alan araştırma tasarımlarının önemini ortaya koymaktadır.

Kaynak: van de Weijer, S. G. A., & van der Laan, C. M. (2026). Revisiting the effects of adult roles on criminal offending: A genetically-informed study. *Journal of Criminal Justice*, 104, Article 102648. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2026.102648>

Social Forces

Social Forces, 1922 yılında kurulmuş, sosyal bilimler alanında uluslararası ölçekte önde gelen akademik dergilerden biridir. Dergi, genel sosyal bilimler okuyucusunun ilgisini çeken çalışmalara yer verirken güncel sosyolojik araştırmaların yanı sıra sosyolojinin psikoloji, antropoloji, siyaset bilimi, tarih ve ekonomi ile kesiştiği alanları da ele almaktadır. *Social Forces*, *Oxford University Press* tarafından North Carolina Üniversitesi Sosyoloji Bölümü ile iş birliği içinde yayımlanmaktadır.

İlgili Babalar Daha Az mı Kazanıyor? Babaların Ebeveynlik İzni Kullanmasının Kazanç Üzerindeki Sonuçları

Do Caring Fathers Earn Less? Earnings Consequences of Fathers' Parental Leave Use

Babaların ebeveyn izni kullanmalarının kazançlarıyla ilişkisini konu alan bu çalışma, 2007 ve 2013 yılları arasında ilk kez ebeveyn olan babaların ebeveyn izninden sonraki kazanç yörüngelerini analiz etmektedir. Çalışmada, ilk çocuğun doğumundan sonraki 7 yıl boyunca babaların kazanç yörüngeleri ebeveyn izni kullanım süresine göre takip edilmektedir. Ayrıca, izin kullanan ve kullanmayan babaların doğum sonrası iş gücü piyasasındaki davranışlarının farklılaşp farklılaşmadığı ve bu farklılıkların kazanç yörüngelerindeki değişimleri açıklayıp açıklamadığı incelenmektedir. Son olarak, kaba kesin eşleştirme yöntemiyle izin kullanan ve kullanmayan babaların karşılaştırılabilirliği artırılarak, ebeveyn izni kullanımının kazanç yörüngeleriyle ilişkisine dair daha kesin tahminler elde edilmektedir.

AMAÇ

Bu çalışmanın temel amacı, Almanya'daki evli babaların ebeveyn izni kullanımının kazanç yörüngeleri üzerindeki finansal sonuçlarını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda hipotezler şu şekilde ifade edilmiştir:

- İzin almayan babalarla karşılaştırıldığında, ebeveyn izni alan babaların daha sonraki kazanç yörüngeleri daha düşüktür (H1).
- 2 aya kadar izin alan babalarla karşılaştırıldığında, 2 aydan fazla ebeveyn izni alan babalar daha sonra orantısız olarak daha düşük kazanç yörüngeleri yaşarlar (H2).
- Ebeveyn izni alan babalar (özellikle 2 aydan uzun süreli izin alanlar), ebeveyn izninden sonra iş yüklerini azaltırlar (H3a).
- Ebeveyn izni alan babaların iş hacmindeki azalma, ebeveyn izninden sonraki daha düşük kazanç yörüngeleri (kısmen) açıklamaktadır (H3b).

YÖNTEM

- Veri Toplama:** Çalışmada, Alman sosyal güvenlik sisteminden işveren bildirimleri yoluyla elde edilen ve çalışan nüfusun yaklaşık %80'ini kapsayan istihdam verileri kullanılmıştır. Veriler, 2007-2013 yılları arasında ilk kez baba olan erkeklerden oluşan kişilerden

toplanmıştır. Babalar ebeveyn izni almayan, 2 aya kadar izin alan ve 2 aydan uzun süre izin alan olmak üzere üç gruba ayrılmıştır.

■ Metodoloji ve Veri Analizi:

Çalışmada, ebeveyn izni kullanan ve kullanmayan babaların doğum sonrası kazanç yörüngeleri iki yönlü sabit etkiler yaklaşımı kullanılarak karşılaştırılmıştır. Doğumdan önceki bir yıllık dönem referans alınarak, doğum öncesindeki iki yıl ve doğum sonrasındaki yedi yıl boyunca yıllık kazançlardaki değişimler incelenmiştir. Günlük kazançlardaki farklılıkların ne kadarının yarı zamanlı çalışmayla açıklandığı Kitagawa-Oaxaca-Blinder ayrıştırmasıyla incelenmiştir.

BULGULAR

• Ebeveyn İzni Süresine Göre Kazanç Yörüngeleri

Ebeveyn izni kullanan babaların kazanç yörüngelerinin, izin kullanmayan babalara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Bahsedilen bu düşüşün 2 aydan daha fazla izin alan babalarda daha belirgin olduğu ifade edilmiştir. Bununla birlikte doğumdan sonraki yedinci yılda da 2 aya kadar izin alan babaların kazanç yörüngelerinin hiç izin almayan babalara göre daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bu düşüşün yine 2 aydan fazla izin alan babalarda daha belirgin olduğu da ifade edilmiştir.

• Ebeveyn İzni ve İstihdam Modelleri

Doğumdan sonraki 7 yıllık dönemde ebeveyn izni grupları arasında istihdam

modellerinin farklılaştığı görülmüştür. İlk 2 yılda her iki izin grubundaki babalar, izin kullanmayanlara göre aktif istihdamda daha az zaman geçirmiştir. Üçüncü yıldan itibaren 2 aya kadar izin alan babaların aktif istihdam düzeyi izin almayanlarla benzer hâle gelirken, 2 aydan uzun izin alan babalarda aktif istihdam oranı daha düşük kalmıştır. Genel olarak ebeveyn izni alan babaların daha düşük aktif istihdam ve daha yüksek yarı zamanlı çalışma oranlarına sahip oldukları görülmektedir.

• Yarı Zamanlı Çalışma ve Günlük Kazanç Farkları

Yarı zamanlı çalışmadaki farklılıkların, kısa süreli izin alan babalarda günlük kazanç farkının %56-73'ünü, 2 aydan uzun izin alan babalarda ise %55-67'sini açıkladığı görülmüştür. Bu farklılıklar dikkate alındığında, izin almayan babalarla aradaki günlük kazanç farkları sırasıyla %0,9-1,4 ve %3-4,6 yüzde puan seviyesine gerilemiştir.

SONUÇ

Çalışma, 109.735 evli baba üzerinden ebeveyn izninin babaların sonraki kazançlarıyla ilişkisini ve bu ilişkide izin süresi ile doğum sonrası iş gücü piyasasındaki davranışlarının rolünü ortaya koymaktadır. Bulgular, ebeveyn izni alan babaların kazanç yörüngelerinin daha düşük olduğu ve bu farkın izin süresiyle birlikte arttığını göstermiştir. Ayrıca kazanç sonuçlarının izin kullanımından ziyade iş hacmindeki azalmadan kaynaklandığı da görülmektedir. Sonuç olarak, ebeveyn izninin kazanç üzerindeki sonuçlarının izin süresiyle, izin sonrası iş gücü piyasasındaki

davranışlarla ve ebeveyn iznine yönelik kurumsal teşviklerle ilişkili olduğu belirlenmiştir.” bu şekilde bitiyor.

Kaynak: Frodermann, C., Bächmann, A.-C., & Filser, A. (2026). Do caring fathers earn less? Earnings consequences of fathers’ parental leave use. *Social Forces*. <https://doi.org/10.1093/sf/soag126>

Frontiers in Public Health

Frontiers in Public Health, halk sağlığı alanındaki çalışmalara yer vermekte, hastalıkların nedensel ilişkilerine dair anlayış geliştirmeyi amaçlamaktadır. Yaşlanma ve halk sağlığı, çocuklar ve sağlık, madde kullanım bağımlılıkları ve davranışsal bağımlılıklar, sağlık ekonomisi gibi konulardaki makaleler dergi tarafından yayımlanmaktadır.

3 Ergenlerde Dijital Oyun Harcamaları: Mikro Ödemeler, Oyun ve Kumar Bağımlılığı

Heavy Spenders in Digital Games: Expenditure Disparities and Associations Between Microtransactions, Gaming Disorder and Gambling Disorder Among Adolescents

Çalışmada, dijital oyun sektörünün tek seferlik oyun satışından oyun içi satın alımlara dayalı sürekli hizmet modeline doğru dönüşümü ele alınmaktadır. Bu dönüşümle birlikte özellikle ergenlerin oyun içi harcama davranışları önem kazanmıştır. Zira ergenlerin dürtü kontrollerinin gelişme aşamasında olması, dijital oyun geliştiricileri için onları hedef kitle hâline getirmektedir. Makalede, bu yaş grubunun oyun içi satın alımlara yönelik harcamalarının yaşlarına uygun sınırlar içinde kalıp kalmadığı ve aşırı harcama eğiliminin ortaya çıkıp çıkmadığına ilişkin soru işaretleri ele alınmaktadır. Bu noktada çalışma, yüksek harcama yapan ergen oyunculara odaklanmış, bu oyuncuların ekonomik durumlarını ve potansiyel patolojik davranışlarını incelemiştir.

AMAÇ

Bu araştırmanın temel amacı, Avusturya'daki ergenlerin oyun içi satın alımlara yönelik harcamalarını ele almaktır. Çalışmanın hedefleri ise şu şekilde belirtilmiştir:

- Avusturya'daki ergenler arasında oyun içi satın alımlara yapılan finansal harcamasının boyutunu araştırmak,

- finansal harcamanın boyutunu etkileyen faktörleri (cinsiyet, yaş, oyun bağımlılığı, kumar bağımlılığı) araştırmak,
- en yüksek harcamaları kaydeden en üst %10'luk ödeme yapan oyuncuları incelemek ve onları sosyoekonomik durum ile oyun ve kumar bağımlılığı açısından sıradan harcama yapan oyuncularla karşılaştırmak.

YÖNTEM

■ Metodoloji ve Veri Toplama:

Çalışmada, Avusturya'nın tüm federal eyaletlerindeki farklı okul türlerinden toplam 2.610 öğrenciye çevrim içi anket uygulanmıştır. Okulların tam listesinden rastgele sınıflar seçilmiş; anketler ders saatlerinde öğretmenler tarafından QR kodu veya web bağlantısı üzerinden uygulanmıştır. Öğrenciler anketi okul veya kişisel dijital cihazlarıyla tamamlamış, katılım gönüllü ve anonim olarak gerçekleştirilmiştir.

- Veri temizleme sürecinde eksik temel değişkenleri bulunan, hedef

yaş aralığına uymayan, tutarsız yanıtlar veren veya mantıksız harcama değerlerine sahip 302 vaka analiz dışı bırakılmıştır. Bu işlemler sonrasında analizler 2.308 katılımcı üzerinden yürütülmüştür.

- **Veri Analizi:** Veri analizi için IBM SPSS Statistics (Sürüm 24) kullanılmıştır. Analiz için Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis, Spearman sıra korelasyonları, çok değişkenli ikili lojistik regresyon uygulanmıştır. Ayrıca kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler ki-kare testleriyle incelenmiş, oyun içi harcama eşitsizliği Gini katsayısı kullanılarak değerlendirilmiş ve Lorenz eğrisi ile görselleştirilmiştir. Son 12 aydaki oyun içi harcaması en yüksek %10'luk grupta yer alan katılımcılar "çok harcama yapanlar" olarak sınıflandırılmıştır.

BULGULAR

- **Oyun İçi Harcamaların Küçük Bir Oyuncu Grubunda Yoğunlaşması**
Ödeme yapan oyuncuların en yüksek harcama yapan %10'luk kesimi, son 12 aydaki toplam oyun içi harcamaların %61,4'ünü oluşturmuştur. Oyun bağımlılığı kriterlerini karşılayan katılımcılar toplam oyun içi harcamanın %10,3'ünü, kumar bağımlılığı kriterlerini karşılayanlar ise %14,7'sini gerçekleştirmiştir.
- **Cinsiyet ve Yaş Gruplarına Göre Harcama Eğilimleri**
Oyun içi harcama yapan ergenlerin

çoğunluğunu erkekler (%75,2) oluşturmakta ve erkek ergenler kız ergenlere kıyasla yıllık olarak belirgin şekilde daha fazla para harcamaktadır. Yaş grupları incelendiğinde ise harcamaların yaşla birlikte doğrusal olarak sürekli artmadığı, en yüksek harcama ortalamasının 15-16 yaş grubunda gerçekleştiği saptanmıştır.

- **Oyun ve Kumar Bağımlılığı ile Oyun İçi Harcama Arasındaki İlişki**

Oyun bağımlılığı puanı ile oyun içi harcama miktarı arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Oyun bağımlılığının oyun içi satın alımlara daha fazla para harcama ile ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Benzer şekilde, kumar bağımlılığı puanı ile oyun içi harcama arasında da anlamlı ve pozitif bir ilişki görülmüştür. Bununla birlikte oyun ve kumar bağımlılıklarının ara sıra harcama yapanlara kıyasla çok harcama yapanlar arasında daha yüksek olduğu ifade edilmiştir.

SONUÇ

Çalışma, ergenler arasındaki yüksek harcama yapan küçük bir grubun toplam oyun içi harcamalarda orantısız bir paya sahip olduğunu ve bu grubun daha yüksek düzeyde oyun bağımlılığı belirtileri gösterdiğini ortaya koymaktadır. Yüksek harcama durumu sosyoekonomik durumla ilişkili bulunmazken, aynı düzeydeki harcamanın daha sınırlı mali kaynaklara sahip ergenler için daha büyük bir ekonomik yük oluşturabileceği ifade edilmiştir. Bulgular, oyun içi satın alma

uygulamalarının politika tartışmalarında
yer alması gerektiğini göstermiştir.

Kaynak: Meschik, M., Hammer, E., Malischnig, D., Wächter, N. & Griffiths, M.D. (2026). Heavy spenders in digital games: expenditure disparities and associations between microtransactions, gaming disorder and gambling disorder among adolescents. *Front in Public Health*, 14,1867460. doi: 10.3389/fpubh.2026.1867460

